

levirzes skaidrojums par Eiropas 17. nabadzību pieredzējušo cilvēku sanāksmes tēmu: PIEEJA IZGLĪTĪBAI

Mērķis

Šī skaidrojuma mērķis ir noteikt virzienu diskusijām, kas notiek gan gatavošanās sanāksmēs katrā valstī, gan izvēršīsies Eiropas 17. nabadzību pieredzējušo cilvēku sanāksmē, un kas vērstas uz tēmu: pieejama izglītība. Šis skaidrojums ir domāts, lai sniegtu norādes par vairākiem jautājumiem, kas varētu tikt kopīgi izvirzīti un apspriesti sanāksmes gaitā. Tā kā Eiropas nabadzību pieredzējušo cilvēku sanāksmes tradicionāli tiek gatavotas un rīkotas tā, lai nodrošinātu gan nacionālo koordinātoru, gan to cilvēku līdzdalību un iesaistīšanos, kas tiešā veidā pieredzējuši nabadzību, tad sagaidāms, ka šis skaidrojums turpmāk tiks papildināts ar vēl citām tēmām un jautājumiem, kas radīsies sagatavošanās posmā diskusijās katrā valstī (kas notiek no jūlija vidus līdz oktobra vidum), un kas tiks izmantoti, lai pilnveidotu sanāksmes programmu.

Ko mēs saprotam ar izglītību?

EAPN nostāja ir, ka izglītība ir viena no cilvēka pamattiesībām, un tai jābūt vienlīdz pieejamai visiem cilvēkiem. EAPN biedru rūpju lokā ir gan formālā, gan neformālā un neoficiālā izglītība, gan apmācības un mūžizglītība, kas vērstas uz „otrās un trešās iespējas” sniegšanu. Izglītībai ir visnozīmīgākā loma, lai sekmētu cilvēku piekļuvi darba tirgum, taču tai nevajadzētu būt sasaistītai tikai un vienīgi ar tādu prasmju un zināšanu apguvi, kas ļauj cilvēkiem iesaistīties darba tirgū vai uzlabot darba perspektīvas. Izglītība nozīmē arī dalību tādās mācībās, kas maina cilvēku dzīvi un sniedz viņiem kritisko domāšanu, zināšanas, spējas un prasmes, kas vajadzīgas, lai izprastu, paustu viedokli un risinātu problēmas, kā arī aktīvi iesaistītos kopienas un sabiedrības norisēs kopumā. Kā Eiropas 16. nabadzību pieredzējušo cilvēku sanāksmē uzsvēra viens no dalībniekiem, **izglītība nozīmē stāvokli, kad esi gatavs pastāvīgi mācīties un gatavs dzīvei¹.**

EAPN redzējumā, izglītībai ir visnozīmīgākā loma ne vien veicinot cilvēku iesaistīšanos darba tirgū, bet arī plašākā nozīmē līdzdalību kopienās un sabiedrībā. Eiropas 15. nabadzībā dzīvojošo cilvēku sanāksmē, kur tika diskutēts par līdzdalību, viens no galvenajiem vēstījumiem bija vērsts uz izglītību un tās lielo lomu, lai stiprinātu cilvēku aktīvu līdzdalību sabiedrībā:

---

¹ Igaunijas dalībnieka Eiropas 16. nabadzību pieredzējušo cilvēku sanāksmē sacītā citāts, piezīmes no darba grupas: Bagātīe & nabadzīgie - kā saniegt vienādu izglītības līmeni.

Izglītība ir pamats, lai veidotu cilvēku spēju efektīvai līdzdalībai, un stiprinātu viņus, lai aktīvi rīkotos. Izglītības ministrijām jānodrošina, ka politiskā līdzdalība ir iekļauta gan skolu mācību saturā, gan formālajās un neformālajās pieaugušo izglītības programmās. Izglītītošanai, informēšanai un izpratnes veidošanai par politisko līdzdalību jānotiek ne vien pirms vēlēšanu vai sabiedriskajām kampaņām, bet gan nemītīgi mūža garumā jāgatavo cilvēki aktīvai iesaistei visos līmeņos²

EAPN redzējums par izglītību daļēji ir atspoguļots Eiropas Sociālo tiesību pīlāra (ESTP) 1.principā:

Ikvienam ir tiesības uz kvalitatīvu un iekļaujošu vispārīgu un profesionālo izglītību un mūžizglītību, lai varētu saglabāt un iegūt prasmes, kas ļauj pilnā mērā piedalīties sabiedrības dzīvē un veiksmīgi mainīt darbu darba tirgū.

Neskatoties uz to, kā norādīts EAPN veiktajā Eiropas Sociālo tiesību pīlāra analizē³, EAPN iesaka lielāku uzsvāri likt uz „mūžizglītības” aspektu, nepārprotami minot „otrās iespējas” izglītību, kā arī nodrošinot nepieciešamo finanšu resursu pieejamību, lai turpinātu izglītību vēlākos dzīves posmos. Iekļaušanas jēdziens varētu būt skaidrāk definēts, nodrošinot vienlīdzīgu pieeju (kā piemēram, maznodrošināto grupu, etnisko minoritāšu, migrantu utt. iekļaušanu), kā arī aktīvi cīnoties pret segregāciju un diskrimināciju izglītības iestādēs un ieguldot līdzekļus formālajā un neformālajā izglītībā, kas savukārt pozitīvi sekmē personisko, grupu un kopienu attīstību.

Valsts līmenī veicamie pasākumi

Lai sasniegtu plašāku redzējumu par izglītību un mūžizglītību, kā izklāstīts iepriekš, valsts līmenī jāveic šādi pasākumi:

- 1. Izstrādāt plašu un iekļaujošu izglītības politiku.** Individuāla pieeja katram bērnam un pieaugušajam, lai izprastu viņa socioekonomisko izcelsmi un kompleksi risinātu jautājumus saskatībā ar nabadzību, grūtībām, diskrimināciju un atstumtību. Šāda pieeja risinātu labklājības jautājumus plašākā nozīmē, un tai būtu sasaiste ar nabadzības mazināšanu un sociālās iekļaušanas un vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanu, īpaši galvenajām grupām, kas saskaras ar grūtībām, un bērniem, kas dzīvo nabadzībā. Viens no jautājumiem, kas šai sakarā radās Eiropas 16. nabadzību pieredzējušo cilvēku sanāksmē bija „Kā mēs varam atbalstīt ne vien nabadzīgos bērnus, bet arī viņu ģimenes? Tam, ka skola ir labi apgādāta un aprīkota, nav lielas jēgas, ja cilvēki nespēj atļauties sūtīt bērnus uz skolu”, pievēršot uzmanību faktam, ka lai nodrošinātu no maznodrošinātām ģimenēm nākušo bērnu līdzdalību, mums ir jādomā par kompleksām atbalsta sistēmām, kas risina arī šo ģimeņu vajadzības, tāpat veicina vienotu sadarbību starp personām, viņu ģimenēm, skolām un vietējām kopienām.
- 2. Stiprināt to, ka izglītība ir pieejama visiem, un iekļaujošu izglītību padarīt par prioritāti.** Atbalstīt to, ka visiem ir vienlīdzīgas iespējas iegūt izglītību un mūžizglītību, sniedzot

² Eiropas 15. nabadzību pieredzējušo cilvēku konferences svarīgākie vēstījumi. **Spēks caur līdzdalību! Viens no Eiropas Sociālo tiesību pīlāra izaicinājumiem!**

³ Sociālās tiesības japadara par Eiropas elpu! EAPN atsauksme par Eiropas Sociālo tiesību pīlāru, 2017.gada septembris, 10 lp.

universālus un iekļaujošus izglītības pakalpojumus. Izskaut segregāciju un diskrimināciju skolu sistēmā, un nodrošināt, ka īpaši neaizsargātās grupas saņem visaptverošu atbalstu, lai izglītība būtu pieejama, un nepaliek „aiz borta” tāpēc vien, ka kopējie izglītības sistēmas rādītāji ir pozitīvi.

3. **Jāpārtrauc izglītības sistēmām piešķirto līdzekļu samazināšana un jāatjauno pietiekams finansējums izglītībai, uzskatot to par sociālu investīciju.** Taupības pasākumi un fiskālā konsolidācija ir būtiski ietekmējuši izglītības kvalitāti un pieejamību, īpaši attiecībā uz maznodrošinātajām grupām paredzētajām programmām; izglītība jāizceļ kā investīciju prioritāte: iekļaujoša un kvalitatīva izglītība nevar pastāvēt bez pietiekamām sociālajām investīcijām. Skolām jānodrošina pietiekami resursi visos reģionos, koncentrējoties uz lauku un atpalikušām teritorijām, lai visur būtu katram pieejama un kvalitatīva izglītība.
4. **Jāsasaista agra mācību uzsākšana un pāragra mācību pamešana, un jārikojas, lai risinātu bērnu nabadzības problēmu.** Izglītības iespēju trūkums bērniem var likt nopietnus šķēršļus, lai dzīvotu cilvēka cienīgu dzīvi un ilgtermiņā iekļautos sabiedrībā, tai skaitā darba tirgū. Jābūt noteiktāki saiknei starp to, ka visiem bērniem tiek nodrošināta kvalitatīvu mācību uzsākšana agrā vecumā, un preventīviem pasākumiem, lai novērstu pāragru mācību pamešanu. Nepieciešama kvalitatīva izglītība un pieredze, lai nodrošinātu, ka bērni beidz skolu ar tādām zināšanām, prasmēm un vērtību sistēmu, kas vajadzīgas, lai kļūtu par aktīviem sabiedrības locekļiem.
5. **Jāveicina mūžizglītība, pārsniedzot darba tirgus pieprasījuma robežas.** Jāveicina cilvēku tiesības uz pieejamu izglītību visā mūža garumā, nodrošinot viņiem nepieciešamo atbalstu un sniedzot „otro iespēju”, lai iegūtu papildus izglītību. Kaut gan neapšaubāmi svarīgi ir, lai cilvēkam būtu nepieciešamās zināšanas un prasmes, lai iegūtu kvalitatīvu darbu, par mērķi jāizvirza arī cilvēka personīgā izaugsme un plašāka līdzdalība sabiedrības norisēs. Pamats šādai pieejai ir neformālā un neoficiālā izglītība, it īpaši vietējās kopienās.
6. **Jāpieliek visas pūles, lai nodrošinātu bērnu un pieaugušo (vecāku vai studentu / praktikantu) līdzdalību** saistībā ar viņu vajadzībām gan viņu pašu apmācībā / izglītībā, gan sadarbībā ar izglītības pakalpojumu sniedzējiem. Jāpiešķir līdzekļi projektiem, kas veicina dažādu grupu – studentu, ģimeņu, kopienu, skolu – līdzdalību un vienotu pieeju, lai risinātu dažādas problēmas saistībā ar vienlīdzīgu piekļuvi augstvērtīgai izglītībai. Runājot par pieaugušo izglītojamo līdzdalību viņiem paredzēto apmācību programmu veidošanā, kopienu līmenī ļoti svarīgi ir īstenot līdzdalības projektus, kas vērsti uz efektīvu prasmju apgūšanu – apmācībām, kas maznodrošinātiem pieaugušajiem palīdzētu iegūt labas prasmes un kvalitatīvu darbu. Labs iedvesmas avots šādai praksei varētu būt sociālās ekonomikas joma, kur sociālie un kopienu uzņēmumi strādā ar maznodrošinātām grupām, attīstot viņu prasmes, vienlaicīgi veicinot kopienu ekonomisko un sociālo attīstību.

Tālākā virzība / sasaiste ar politikām

Ņemot vērā Eiropas Sociālo tiesību pīlāra un ANO Ilgtspējības attīstības mērķu politisko un politikas veidošanas aspektu, diskusija vairāk jāvirza uz konkrētiem rīcības soļiem

- Eiropas Sociālo tiesību pīlārs un tā ieviešana nacionālajā (valsts) līmenī
- Ilgtspējības attīstības mērķu dienaskārtība, un īpaši 4. Ilgtspējīgas attīstības mērķis - ***Nodrošināt iekļaujošu un kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas***

ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķi

Ilgtspējīgas attīstības mērķi - 17 mērķi, lai pārveidotu pasauli

2015. gadā ANO Ģenerālajā asamblejā pieņēma rezolūciju **Mūsu pasaules pārveidošana: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam** jeb Dienaskārtība 2030. Tā nosaka **17 Ilgtspējīgas attīstības mērķus** (IAM) un 169 apakšmērķus, kas sasniedzami, lai pasaulē mazinātos nabadzība un pasaules attīstība būtu ilgtspējīga. IAM tiek līdzsvaroti trīs dimensijās: ekonomika, sociālie aspekti un vide.

IAM ir aktuāli visām valstīm un sasniedzami tikai kopīgiem spēkiem, vienlaikus daļa no IAM lielā mērā saskan arī ar valstu nacionāla līmeņa izaicinājumiem un mērķiem. Ņemot vērā, ka IAM aptverto tēmu loks ir salīdzinoši plašs, valstis izvēlas tām aktuālākos mērķus, uz ko tās koncentrēsies līdz 2030. gadam, atbilstoši prioritāri sasniedzamajiem mērķiem nacionālā līmenī, tā pielāgojot IAM savām vajadzībām un iekļaujot valsts attīstības plānošanā konkrētajai valstij un sabiedrībai aktuālos IAM. Valstis ar augstākiem attīstības rādītājiem, īstenojot attīstības sadarbību, palīdz sasniegt globālos, visai pasaulei un nākamajām paaudzēm aktuālos mērķus, piem., nabadzības mazināšana, izglītības iespēju un veselības aprūpes pieejamība.

Lai vienotos par efektīvākajiem veidiem šo mērķu sasniegšanā, valstu vadītāji, politikas plānotāji, zinātnieki un pētnieki, kā arī dažādu nozaru eksperti tiek starpvalstu forumos un kopīgi risina tādas globālus izaicinājumus kā starptautisko finanšu plūsmas, ko nav iespējams atrisināt un ietekmēt rīkojoties atsevišķi. Dienaskārtība 2030 paredz, ka IAM plānošanā un īstenošanā iesaistās visa sabiedrība, t.sk. – iedzīvotāji, uzņēmēji, politiķi, valstu apvienības, ANO un citas institūcijas. Eiropas Savienība jau ir uzsākusi darbu pie nākamā plānošanas perioda, par ietvaru izvēloties Dienaskārtību 2030.